

A gyűjtemények állapota, gyarapodása és munkája.

A könyvtár jelentése.

Tisztelt Közgyűlés!

A mult esztendő második felében kitört háború köti le minden érdeklődésünket s mikor most Könyvtárunk munkájáról számot adni készülök, úgy tűnik föl, mintha a békésen induló esztendő időben és emlékünkbén igen sokkal messzebbre csúszott volna vissza, mint a hol a kalendárium szerint állania kellene. Természetesen, mert a mult esztendő második fele eseményekben, érzelmekben és munkában rohamosan folyt el, annyira gazdag tartalmú volt s egymást váltó benyomásaink oly szertelenül és szertelenül változók voltak, hogy lelkünket és az időt mérő napokat egyaránt elfoglalták, megtöltötték és érzékeinket megjátszották. Eseményekkel, megpróbáltatásokkal, keserves aggodalmakkal, feszült várakozással és mindvégig fájdalmas izgalmakkal hömpölygő árja az időnek elzúgott felettünk és ragadott magával mindannyiunkat s oly gyorsan rohan még ma is tovább, hogy alig-alig mérhetjük a normális élet időmértékével, a kettyenő másodpercz, a kelő nap, az ujuló hold s a forgó föld tüneményeire alapított kalendáriummal.

A milliók háborúja új jelenség a világ történetében. A mi nemzedékünkre szállott megpróbáltatás súlya vállunkat és szívünket egyaránt nyomja, de hatása, komoly emlékei és fölemelő dicsősége a miénk marad. A háborúnak csodás szinfóniájában a had színterein búgó, sivító és dörgő dallamhoz a polgári élet és a nemzeti munka zaja ad kíséretet. Katonáink a nemzet anyagi és szellemi kulturáját védik, a nemzet pedig e kultura eszközeivel gondoskodik arról, hogy katonáinkat e nemes küzdelemben ellássa és alkalmassá tegye. Az e czélt szolgáló nemzeti munkára bélyegét a háború nyomja reá s annak egyetlen célja, hogy eredményyel szolgálja a háborút és biztosítsa győzelmünket. Ezért ma mindannyian a nemzetnek küzdő katonafiai vagyunk, személy szerint, munkánk után és minden intézményünkben. Őseinktől örökölt katonai és minden erényeinkkel ezért lépünk sorompóba és egész életünket ezért vetjük próbára. Ezért fontos, hogy a nemzeti államnak minden szerve, a polgári társadalomnak minden tagja megfeszített munkával dolgozzék s úgy lássa el a reábizott teendőket, a hogyan

lehet, a hogyan a boldog békeért folytatott küzdelem megengedi, vagy megkívánja. Ha tehát az elmúlt esztendőről megemlékezünk, azt kell igazolnunk, hogy az idő súlyát megismertük, kötelességünket tudtuk és föladatainkat buzgó hittel végeztük.

A könyvtár személyzetéből az általános mozgósítás alkalmával s az időközi sorozások eredménye szerint 22-en vonultak katonai szolgálatra. Ez a tény legjobban mutatja, hogy könyvtárunktól a háború a legnagyobbat s legtöbbet, dolgos és gyakorlott embereinket követelte, de azt is, hogy e kötelesség teljesítésében hűségesen részt kértünk és vettünk. Ezt a büszke örömet fájdalmas vonásokkal árnyalja, hogy már eddig is voltak súlyos veszteségeink. Társaink közül néhányan, életükkel pecsételték meg hazájukhoz való hűségüket s néhányan a súlyosan sebesültek, maig kezelés alatt állanak; néhányan, időközben meggyógyultak, újra a harctéren küzdenek, néhányan hadi-fogságba estek. Az őket kísérő gond és aggodalom, az irántuk élő érdeklődés és sorsuk folyásával együtt hullámzó szeretetünk állandóan kísérte napi munkánkat s meg-meglopta nyugalmunkat. Kollégialis hűségünk, személyes viszonyaink és közös munkánk láthatatlan szálaival szövődött át a harctereken küzdőkből s itthon dolgozókból álló személyzet élete, melyet a háború alakulása folytonosan árnyalt, hangulatban tartott s mindvégig egybekapcsolt.

Bármennyire érezzük annak kötelező voltát, hogy eddig szenvedett veszteségeinket elszámáljuk, fájdalmas megnyugvással számítunk arra, hogy ennek ideje is el fog következni s bízó hittel reméljük, hogy veszteségeink nem válnak nagyobbakká. A megpróbáltatás ideje még nem vonult el fejük fölé, korai lenne számvetést csinálni.

Katona-társainkat fölszívó fürgeteg két ízben viharzott közélünkben, mikor a máramarosi határon betört oroszok szélső csapatai a történelmi Erdély földjét tapodták s mikor az elpusztított Bukovinából betöréssel, tehát pusztulással fenyegettek. Éreztük a vihar szelét és aggódva gondoskodtunk legértékesebb gyűjteményeink sorsáról, megvédelmezéséről és megmentéséről. A Rector Magnificus támogatásával megtettük e célra a legtöbb biztonságot ígérő intézkedéseket s a Kormánybiztos úr ígérétében bízva reméltük, hogy azokat végre is tudjuk hajtani. Ez az örlő gond azonban arra is megtanított, hogy gyűjteményeink védelmét nem a pillanatnyi veszedelem idején, hanem rendszeres munkával, intézményesen s a béke ölén kell majd biztosítani. Azt hiszem, hogy e tekintetben az országos és magán-gyűjtemények mind a mienkhez hasonló helyzetben voltak s hogy ezutánra a gyűjteményeket ilyen meglepetéstől már előre meg kell kimélni. S miután végső eredményben minden hazai gyűjtemény nemzeti vagyoni, akármilyen kézben is, azok védelme állami föladat s ennek érdekében különleges intézkedéseket kell majd tenni. Természetes, hogy ilyenek alkotásában és elrendelésében első sorban is a gyűjtemények szakembereit fog kelleni meghallgatni. Megkönnyebült lélekkel és

hálás szívvvel gondolunk vissza azokra a nehéz napokra és kínos órákra, mikor gyűjteményeink sorsa koczkán állott és komoly kötelességül fogjuk tekinteni, hogy azok védelmét előkészítsük. Talán nem kell különösebben kiemelni, hogy közgyűjteményeink megvédése milyen fontos nemzeti érdek, hogy azok anyagának biztosítása elsődrendű feladat, melyet nem annyira az egyes intézményeknek és nem egyen-egyen, hanem az államnak és országosan kell majd megoldani.

A milliók háborúja, melynek szele elzúgott fölöttünk s foragata magával ragadta katona-társainkat, már megindulásakor történelmi komorságban jelent meg, további folyásában bámulatos meglepetésekkel szolgálva, nagy jelentőségű eseményeket hozott és korszakos eredményekre hivatkozik. Szinte a kortársak előtt, szemünk előtt válik történelemmé s magával ragadja e hirtelen változó jelennek embereit és emlékeit. Könyvtárunk korán eszmélt arra, hogy e szemünk előtt történelemmé váló jelennek gyűjteményeink körébe vágó emlékeit össze kell gyűjtenie. Helyzetünk és viszonyaink szerint alakuló gyűjtési munkák megindítása eredményesnek ígérkezik. Kolozsvár sz. kir. város tanácsa idevonatkozó nyomtatványait eleiől fogva küldi s hatóságainknak követendő példát ad. Katonáink harctéri leveleiből, alkalmi kiadványokból, kivált a háborús levelező lapokból, ujságok külön kiadásaiból, az irodalomnak háborús termeléséből várható gyarapodásunk a rohamosan tűnő napoknak maradandó emlékei gyanánt őrzik e nehéz idő emlékét. Ezt a gyűjtést azonban két veszedelem is fenyegeti. Az egyik, hogy merőben csupán gyűjtéssé, inkább sporttá és szenvedélylé alakul, tehát nélkülözni fogja az anyag fölött szükség szerint uralkodó történelmi és szakszerű szempontokat; a másik, hogy a háborúnak napi használatra szánt s könyvtárakba illő emlékei igen rövid életűekké válnak. Ezeket elkerülendő már most meg kell kezdenünk az anyag megválogatását és konzerválását, hogy így jó előre elkerüljünk bizonyos nehézségeket, a melyek munkánk eredményét koczkára vethetik. Könyvtárnak, mint a miénk is, sem a divatos áramlat, sem a tetszetős divat árján úszni nem szabad s a mint soha sem jár a magán gyűjtők különleges területein és nem kalandoz el szana útakon és lidércz fénye után meghatározott céljától és kiszabott rendeltetésétől, a háborús emlékek gyűjtésében is függetlenül kell magát a szapora divat és különleges gyűjtők népszerűségétől.

Miután a meginduló háború az állami és magán élet minden viszonyában mélyreható és átalakító hatással járt, Könyvtárunknak is alkalmazkodnia kellett az új helyzethez. Meg kellett találnunk annak módját, hogy kisebb személyzettel és helyes takarékosággal hogyan tegyünk meg mindent, a mit tőlünk a háború követelt és a könyvtári munka folytonosságára és fejlesztésére tennünk kell vagy lehet. Új munka-tervet és beosztást készítettünk, távol küzdő személyzetünk hián az olvasó termék nyitását korlátoztuk, vidéki kölcsönzésünket, mint a többi hazai könyvtár is tette, megszün-

tettük, tehát így biztosíthattuk a könyvtári szolgálat folytonosságát és a belső munka folyását. Zökkenés nélkül illeszkedtünk az új helyzetbe, melynek vezető gondolata az volt, hogy az állami élet és a nemzeti munka nyugodt menete, ha korlátozva is, de föntartassék és haladjon, hogy a közművelődés szolgálata éppen akkor, mikor arra szükség van, fönn ne akadjon. Az így folyó munka eredményét a jelentéshez csatolt kimutatások ismertetik s már eleve meg kell állapítani, hogy a fölöttünk elviharzó fürgeteg daczára ez az esztendő sem mult el nyomtalanul. Könyvtárunk különben másként is hűségesen szolgálta a háborút. A bukovinai menekülteket szívesen látva lehetővé tettük, hogy hontalanságukban legalább a szellemi élet területén ne érezzék magukat menekülteknek. Örömmel jegyezhetjük föl, hogy a menekültek kolozsvári emlékében könyvtárunk mindenha méltányoló elismerést remél, mert hálás közönséget ismertünk meg bennök. A helybeli kórházak egyikének oláh sebesültjeit, a szövetséges német hadsereg sebesültjeit, a nagyszabedényi kórház magyar sebesültjeit főként duplamainkból válogatott olvasmányokkal láttuk el s nélkülözhető darabjainkat a kórházak részére át is engedtük. Alig lehet eldönteni, mi fölött éreztünk nagyobb örömet, a fölött-e, hogy módunkban volt értünk vérző katonáink nehéz óráit enyhíteni, vagy a fölött, hogy útra tett könyveink ily súlyos időben szolgálhatták hivatásukat.

Az esztendő gyarapodása a könyvtár egész területén kielégítő volt, sőt, ha számba vesszük, hogy a második, a háborús félév, természet szerint csökkenő eredménnyel járt, a kimutatásnak végső adata az elmúlt évnek megfelelő adataitól nem is maradt el annyira. Azért történt ez így, mert a sajtóügyi köteles nyomtatványok átvétele az elmúlt évben is pontosan megtörtént s mert a közönség támogató szeretete is állandóan velünk volt. Feltűnhet ugyan, hogy az ajándékban nyert gyarapodás adata kisebb, mint az előző évről szóló, de magyarázatul meg kell említeni, hogy az az adat legnagyobb részben az első, a békés félévre esik. A miből joggal lehet arra gondolni, hogy ez az esztendő, ha békésen végződhetik, nemcsak elérte volna a tavalyit, hanem meg is haladta volna. Mindezt nem panaszképpen, hanem megnyugtató sorolom föl. Annál inkább, mert a határainkon becsapó szennyes hullám s a becsapni készülő zagyvalék áradat nemcsak évi termésünket, hanem egész gazdaságunkat fenyegette. Kétszeresen örvendetes tehát, ha ezekben a nehéz időkben megtarthattuk, a mi gondjainkra bízott és ha föntarthatuk korábbi haladásunk tempóját. Meg kell itt emlékezni arról, hogy a torlódó veszedelem láttára, a végeken aggódo közönség fanatikus bizalommal kereste fel könyvtárunkat, hogy veszendőbe menő iratait és könyveit őrizetünkre és védelmünkre bocsássa. Nem sok, a mit így kapunk, de annál becsesebb, mert kettőt bizonyít. Azt, hogy a szellemi művelődés ösztöne nő, szeretete gyarapszik és azt, hogy annak apró patakjai felénk folydogálnak.

Kimutatásokban a vétel útján szerzett gyarapodás a múlt évi-

hez képest csökkent, a köteles nyomtatványoké jelentékenyen emelkedett. Az előbbinek oka, hogy javadalmunkat inkább kötetésre kellett fordítanunk; még pedig 1903 óta gyűlő folyóirataink kötetésére, a kézírattári anyag konzerválására és tatarozására. A háborúnak kell tulajdonítani, hogy a külföldi csereviszonyból várt gyarapodás az év második felében majdnem teljesen elmaradt.

A háborús időt szemléltetőbben érezteti az a kimutatás, mely kölcsönzési és olvasótermi forgalmunkat adja. Az előbbi évnek idevonatkozó adatát ugyan össze lehet vetni a mostanival, de jobban érdekel, hogy a legforgalmasabbnak ismert november hó, a háborús ősön alatta maradt a rendszerint lanyhább forgalmú tavaszi hónapoknak. Nyilván való ebből, hogy a végső kimutatások különbségét a háborús világnak kell fölírni; tovább menve, kitűnik ebből az egy adatból, hogy a könyvtár közművelődési hatása és jelentősége megszorított forgalma daczára még a súlyos hónapok alatt is megmaradt.

Ha már ezek az adatok, melyeket közönségesen a könyvtári élet mérőszerszámául szoktunk tekinteni, ilyen megnyugtatóan szólnak, a belső munka eredményeit még nyugodtabban számlálhatjuk elő. Rendes gyarapodásunk földolgozásán kívül, a melyet megfogyott személyzetünk lassúbb tempóban végezhetett, az idén három rendszeres munkát fejeztünk be. Egyik a naptárak csoportja, másik a szomorú-jelentéseké, harmadik az egyetemi nyomtatványoké.

Az Egyetemi nyomtatványok befejezése a múlt esztendőből nyúlt át, de az idén ért véget. E gyűjtemény fölállításával régi hiányunkon segítettünk. Egyetemi nyomtatványaink ugyan eddig is külön csoportban s bizonyos rendszerben voltak, azonban e gyűjtemény földolgozásában részint eltérések, részint hiányok mutatkoztak, mivel az idevonatkozó fölfogás nem alakult ki végérvényesen és a követett eljárás nem volt következetes. E miatt ingadozást láttunk már abban is, milyen egyetemi kiadványok soroltattak ebbe a gyűjteménybe s abban is, hogyan és mint kezelendők az egyes egyetemi kiadványok. Az egyetemi disszertációkat eleve kivéven e csoportból, az egyetemek állandó jellegű és kormányzásukat illető hivatalos kiadványait mint valóságos egyetemi nyomtatványokat soroltuk ide. E szerint minden olyan mű, a mely az egyetemek multjára, jelenére, egyetemi kérdések fejtegetésére vonatkozik, vagy az egyetemek munkásságának tudományos eredményeit adja és a periodikus kiadványoktól függetlenül jelenik meg, kikerült a gyűjteményből. Az ilyen módon önállósuló művek tulajdonképi könyvesházkunkba kerültek s ezzel kiszabadultak abból a gyűjteményből, melybe jóhiszemű félreértésből vagy talán az elv téves magyarázatából olvadtak bele és szinte nyom nélkül éltek benne. A gyűjtemény anyaga meghatározott, fölállítási módja, földolgozása és nyilvántartása tisztázódott s így a szembetűnő tévedések helyreigazításával, korábbi hiányok pótlásával és az erre vonatkozó megállapodások úzusba foglalásával helye és belső természete szerint rendszeressé vált.

Naptáraink egy része, kivált az irodalmilag is értékesebb régi

anyag, olyan, a milyen földolgozásban állott eddig is, de az újabb, sőt a sajtóügyi köteles nyomtatványból gyűlő legújabb anyag sok tisztázandó kérdést vetett föl. Ezért a könyvtár átszállítása és új felállítása idején, naptárainkat egyelőre félretettük és együtt, egy csoportban, ideiglenes nyilvántartásban kezeltük. A naptárakkal nálunk is és mindenütt sok érdekes kérdés merült már eddig is föl. Nem számítva azt, hogy egyes naptári kiadványok legfőkébb könyvkereskedelmi, nyomdai vagy éppen pusztán üzleti célú szolgáltak, hogy ezeknek szigorúan tudományos gyűjteményben nehéz helyet szorítani és rendszeres földolgozásuk sok felesleges munkával jár, a naptárak címzavának megválasztása, könyvészeti leírásuk módja, fölállításuk lehetővé tétele különleges eljárást kívának. Ott, ahol nincs szakrendszer, mint a raktári elvet valló könyvtárakban, arra is kell gondolni, hogy az egész naptári anyag valamiképpen együtt tartassék. Legtermészetesebben a katalógusban történhetik ez meg és e célra külön elbánság válik szükségessé. Mind e nehézségeket tudva, a naptárakat egyelőre pihentettük s most vettük elő, mikor a sor rájuk került.

Nem föladatunk a fölmerült kérdések megoldásának most való ismertetése, elegendő tudni azt, hogy a naptárak fölállítása, cédulázása megtörtént és pedig úgy, hogy ezt a csoportot raktári elhelyezésünkben és katalógusunkban egyaránt kielégítő eljárással dolgoztuk föl.

A szomorú-jelentésekben elbúvó élettrajzi, családtörténeti, művelődés- és köztörténeti adatok gazdagsága ez egyleveles nyomtatványok gyűjtését és megőrzését is kívánja. Ezeket együtt, egy csoportban tanácsos tartani a csoportokon belül az elhunytak² neve szerint betűsorba osztva, az egyneveket időrendbe téve állítani fel. Könyvtári fejlett technikánk e tekintetben eligazíthat bennünket. Kezelésükben más nehézség mutatkozik, az t. i., hogy a sokféle forrásból eredő anyagot kellően megválogassuk és alapgyűjteményünkben összesítsük. Ehhez a munkához egyebeken kívül sok idő kell s elvégzése után csupán egy adatot kapunk, a gyűjtemény statisztikáját. Szomorú-jelentéseink keresztülmentek ezeken a műveleteken s ennek eredményeként a gyűjtemény ma összesen 76300 darabból áll, a kettős és fölösszámúakat nem számítva.

A korábban megindított rendszeres munkák során kézikönyvtáraink kiegészítéséről kell megemlékezni. A kézikönyvtárak állománya állandóan változásnak van kitéve a szerint, a mint újabb kiadások és művek a régebbi kiadások és művek helyére kerülnek; a szerint, a mint pótlásukat a könyvpiacz vagy a véletlen lehetővé teszi.

A köteles nyomtatványokból eredő folyóiratok folytatólagos földolgozása és kiválogatása következtében 86 folyóiratnak 1476 kötetét osztottuk be és 15 folyóiratnak 372 kötetét tettük duplumba. Az előbb jelzett csoport kötés alá is elkészült s kötetése is megindult. Ezzel folyóirataink gyűjteményét 1914-ig a lehetőség szerint teljessé tehetjük s elérhettük azt, hogy e roppant gazdag anyaggal most már tisztában vagyunk.

Kézíráttárunk 327 műnek 833 kötetével, illetőleg darabjával gyarapodott. Ez az eredmény két nagyobb gyűjtemény megvásárlása és földolgozása alapján bontakozott ki; egyik Gál Lászlónak eredeti kézíratai és kézíratos készlete, a másik egy erdélyi régi vándor színésztársulat könyvtára. Amaz Erdélynek politikai, jogi és alkotmánytörténeti ismeretére, emez színházi és színháztörténeti viszonyaira vonatkozó irataink gazdagodását jelentí, és értéküket növeli, hogy kiadatlan és ismeretlen anyagot is tartalmaznak, melynek egyrészt Gál életére és működésére, másrészt a XIX. század második felének szinpadára van fontossága. Oláh kézíratainkat néhány vásárolt darabbal gazdagítottuk. Dr. Vályi Gyulának ritka kézíratai közül néhány jegyzetét dr. Vályi Gábor ajándéka gyanánt kaptuk meg. A kézirat-gyűjtemény katalógizálása tovább folyt, a gyarapodás föllállítására és számozására megtörtént s a régi és új anyag konzerválása érdekében viszonyainkhoz mérten sokat köttettünk.

A levéltár életében különös értéket jelent a czegei gróf Wass-család levéltára, mely örökletétül ez év folyamán került hozzánk. Régi és szorgalmasan előkészített terv valósult meg ezzel s ez a tény egyformán jellemző a czegei Wass grófi család multjára és jelenére. Multját talán az jellemezheti legjobban, hogy a család teljesen begyökeresztett a nemzeti élet s a szűkebb, erdélyi haza talajába s változatlan és állandó birtoklással üli ma is XII. századi birtokait, hogy e hosszú idő alatt a család erős férfiai és szép asszonyai mindenkor méltó képviselők voltak nemzetiségü területen a hegemon magyarságnak s hogy a hazának minden nemzedéke megadta vitéz katonáját, erős várispánját, a polgári pályán udvari és politikai szolgálatokban is kiváló tagjait. A mint Erdély élete és története alig képzelhető el a gróf Wass-család nélkül, az Erdélyi Múzeumban őrzött családi levéltárak között is mindig keresték a Wass-ok levéltárát. Annál inkább kereshették, mert a grófi család széniorai, kik a levéltárat őrizték, készséges örömmel gondoltak arra, hogy családi történetüknek és nemzeti multuknak tartozó felelősségüket ránk, országos gyűjteményre ruházzák. A család akaratát Wass Béla gróf hajtotta végre, mikor az év tavaszán levéltárukat családi levéltáraink között elhelyezte. A gróf Kornis-levéltár anyagának kiegészítéséhez az idén 619 darab járult s a magunk gyűjteményei is örvedetesen gyarapodtak. A báró Bálinti és a Matskási család levéltárának föllállításával párhuzamosan 19 kisebb családi levéltár rendezése folyt és fejeződött be s a kincstári levéltárból selejtezett és a szászvárosi iratok rendezése ment végbe.

A nehéz idők folyamán könyvtárunk életére és működésére súlyosodó nehéz viszonyokon kívül, melyekről röviden már megemlékeztünk s melyeket felszámolni még nem adatott, nagy veszteség érte könyvtárunk személyzetét négy társunk halálával. Köblös Zoltán a RMK. avatott munkása és könyvtárunk egyik legjelesebb tisztviselője, mult évi februárius hó 19-én elhunyt. Korán költözött el s elvesztését annál mélyebb fájdalommal érezzük, mennél több elismerés követte s mennél szebb jövő kecsgettette könyvtári és

írói munkásságát. RMK. gyűjteményünk az ő keze alatt bontakozott ki s könyvészeti, művelődés- és családtörténeti dolgozatai emlékezésünkön túl is, sokáig hirdetik önzetlen törekvéseit, hevülő lelkét és fáradni nem tudó munkálkodását. Dr. Persián Kálmánt és Borbély Györgyöt a harctéren veszítettük el. Mind a kettő hősi halált halt, emez a déli harctéren amaz a Kárpátok éjszakai lejtőjén 1914. aug. 30-án, katonáit előre vezetve. Veszteségünk fájdalmát tompítjuk azzal az aggodalommal és azzal a szorongó reménnyel, hogy a háborúban kint lévő társaink közül többet elveszteni nem fogunk. Mély megilletődéssel s fájdalmas érzéssel követtük korai sírjához Szurovy Józsefet, kinek elmúlásában a váratlanul jött veszteséghez a hozzáfűződő reménység kilobbanása járult. 1914. december 17-én pihent meg zaklatott lelke. Küzdelmes ifjusága után szinte a megvalósult remények teljesebbé hajnalán tért pihenőre.

Az új esztendőre átsuhanó Szilveszter éjjele tavaly zajtalanabb, csendesebb, vidámság nélkül való volt; a fölhajnalodó új esztendő boldogabb jövő, a békesség reménységét lopta szivünkbe. Nehéz óráinkban két bizonyágunk volt e reménység teljesebbé, egyik, hogy anyagi és szellemi kultúránk, melyet védelmezünk, valóság; a másik, hogy fegyverünk élén, melylyel védekezünk, az erkölcsi és történelmi igazság fénye csillog. Ebben a tudatban s ebben a reménységben egyikek voltunk mindannyian. Közönségünk szeretete, munkatársaink buzgótsága kísérte könyvtárunkat s ha valaha jól esik ezért a nagyértékű támogatásért köszönetet mondani, most kétszeresen kötelesség. Köszönetem első sorban mégis a könyvtár tisztviselői karát, egész személyzetét illeti, mely a nehéz napok alatt fokozódó buzgalommal és állandó szeretettel látta el megszaporodott teendőjét.

Jelentésem mellékleteit a t. Közgyűlés szives figyelmébe ajánlva, kérem annak tudomásulvételét.

Kolozsvár, 1915 februárus 12-én.

Erdélyi Pál
könyvtárigazgató.

A kolozsvári Ferencz József Tudomány-Egyetem és az Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtára gyarapodása az 1914. évben.

	Egyetem				Múzeum			
	mű	kötet	füzet	darab	mű	kötet	füzet	darab
Nyomtatvány — — — —	1574	3352	—	—	5523	7516	—	—
Ósnyomtatvány — — — —	—	—	—	—	—	—	—	—
Régi Magyar Könyvtár — — — —	—	—	—	—	12	12	—	—
Folyóirat — — — — —	18	846	—	—	58	1009	—	—
Hírlap — — — — —	1	27	—	—	11	173	—	—
Egyetemi nyomtatvány — — — —	—	—	316	—	—	—	—	—
Disszertáció — — — — —	342	—	342	—	—	—	—	—
Értesítő — — — — —	—	—	—	661	—	—	—	—
Vegyes nyomtatvány — — — —	24	—	—	157	71	—	—	209
Térkép — — — — —	20	—	—	41	16	—	—	19
Kézirat — — — — —	—	—	—	—	327	833	—	—
Szinlap — — — — —	—	—	—	—	—	—	—	83
Proklamáció — — — — —	—	—	—	—	—	—	—	3
Egyleveles — — — — —	—	—	—	—	—	—	—	4
Gyászjelentés — — — — —	—	—	—	—	—	—	—	9994
Oklevél — — — — —	—	—	—	—	—	—	—	907
Facsimile — — — — —	—	—	—	—	—	—	—	11
	1979	4225	658	859	6018	9543	—	11230
					1979	4225	658	859
					7997	13768	658	12089

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtárának gyarapodása forrása szerint az 1914. évben

a nyomtatványi osztályban

	Nyomtatvány		R. M. K.		Folyóirat		Hírlap		Vegyes nyomtatvány		Térkép		darab				
	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet					
Vétel utján — — — —	341	609	5	5	—	69	1	17	10	31	1	1	1	—	—	—	19
Ajándéku — — — — —	919	1517	—	—	6	56	10	156	61	178	15	18	82	—	3	4	117
Cserében — — — — —	5	81	3	3	1	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	354
Köteles — — — — —	4258	5309	—	—	51	807	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9504
Letétül — — — — —	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	5523	7516	12	12	58	1009	11	173	71	209	16	19	83	3	4	9994	

a kézírattári osztályban

	XVI. század		XVII. század		XVIII. század		XIX. század		XX. század	
	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet
Vétel útján	—	—	1	1	2	2	14	17	232	699
Ajándéku	—	—	—	—	—	—	3	3	31	36
Letétül	—	—	—	—	—	—	18	35	18	29
	1	1	2	2	35	55	281	764	8	11

a levéltári osztályban

	Oklevél						Czimeres levél	Oklevélmásolat	Arczkép és viselet	Könyvczimlapp
	XIV. század	XV. század	XVI. század	XVII. század	XVIII. század	XIX. század				
Vétel útján	—	—	—	1	22	454	—	4	1	4
Ajándéku	—	—	—	13	221	55	—	—	—	—
Letétül	1	20	11	24	79	—	1	—	—	—
	1	20	11	38	322	509	1	4	1	5

összefoglaló kimutatás

	Vétel		Ajándék		Letét		Csere		Köteles		Összesen	
	mű	drb	mű	drb	mű	drb	mű	drb	mű	drb	mű	drb
Nyomtatványok	358	752	1011	2131	4	4	a) az orvosi- és term. tud. sz.-tól b) a Bölcs-, ny.- és tört.-tud. szakosztálytól c) alkalmi	4	97			
Kéziratok	251	721	40	48	36	64					327	833
Oklevelek	—	492	—	291	—	135					—	918

Az ajándékozó neve	Nyomtatvány		Ősnyom- tatvány		R. M. K.		Vegyes nyomtatvány		Színlap	Proklamáció	Egyleveles	Gyászjelentés	Folyóirat		Hírlap		Térkép	
	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet	darab	darab	darab	darab	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet
Berde Béla — — — — —	1	1																
Bethlen Karolin gr. — — —	2	2																
Biedermann Józsefné — — —	6	12																
Buday Árpád dr. — — — — —	1	1																
Daianu Illés dr. — — — — —													2					
Id. Daniel Gábor br. — — — —	5	5																
Dabrowski Jan — — — — —	1	1																
Eisler Mátyás dr. — — — — —	1	1																
Ellend József — — — — —	1	1																
Erdélyi Pál dr. — — — — —	4	10					4	7							1	3		
Ferenczi Miklós dr. — — — —	1	1																
Gidófalvy István dr. — — — —	1	1																
Hangay Oktáv — — — — —	1	1																
Illyés Gizella — — — — —		5																
Janet, Charles — — — — —		4																
Joubert, J. — — — — —	1	1																
Karácsonyi Mihályné — — — —															1	1		
Karl Béla — — — — —	1	2																
Kils Ödön — — — — —	476	742					17	66	2				1	15			12	12
Lénárt József — — — — —	1	1								2								
Losonczy Ernő — — — — —																		
Márki Sándor dr. — — — — —	1	1					2	2								4		
Méhely Kálmán — — — — —		1																
Özv. Mikó Imréné — — — — —	51	83											2	7				
Mínay Lajos — — — — —	1	1																
Miskolczy-Simon János — — —	1	1																
Molnár József dr., Tatai — — —	31	50										2					1	1
Möller István — — — — —	1	1																
Nagy Elek — — — — —									1									
Némedi Gábor — — — — —	1	1																
Péterfi Márton — — — — —	1	1																
Piványi Jenő — — — — —	1	1																
Rajka László — — — — —	4	5																
Rexa Dezső — — — — —	1	1																
Roska Márton dr. — — — — —	4	23																
Simay Ernő — — — — —	1	1																
Stein János — — — — —		2																
Székely Ödön — — — — —	1	1													1	1	1	1
Szél Gáspár — — — — —	2	2																
Özv. Tatrossy Mórné — — — —																	1	1
Vályi Gábor dr. — — — — —	240	388					37	84	80	4			3	23	7	147		
Varga Zsigmond dr. — — — — —	1	1																
Veress Endre dr. — — — — —		3																
Waldapfel János dr. — — — — —	1	1																
Wyon Reginald — — — — —	2	2																
Összesen — — — — —	919	1517					61	178	82	3	4	117	6	56	10	156	15	18

a kézírattári osztályban

Az ajándékozó neve	Mű	Kötet
Bethlen Karolin gr. — — — — —	2	2
Ferenczi Miklós dr. — — — — —	1	1
Köblös Zoltán — — — — —	2	2
Küis Ödön — — — — —	25	30
Szentkirályi Ákos dr. — — — — —	2	5
Tóth Endre dr. — — — — —	1	1
Vályi Gábor dr. — — — — —	7	7
Összesen — — — — —	40	48

a levéltári osztályban

Az ajándékozó neve	Oklevél	Arckép és viselet
Bethlen Árpádné gr., Kolozsvár — — — — —	227	
Bethlen Ödön gr., „ — — — — —	1	
Esterházy Kálmán gr., „ — — — — —	8	
Ferenczi Miklós dr., „ — — — — —	36	
György László, Budapest — — — — —	1	
Kóváry Ernő dr., Vajdahunyad — — — — —	4	
Liebrich Gyula, Kolozsvár — — — — —	3	
Martján Julián, Naszód — — — — —	1	
Nagy Aranka, Kolozsvár — — — — —	1	
Nagy Elek, „ — — — — —	1	
Vályi Gábor dr., „ — — — — —	7	1
Összesen — — — — —	290	1

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtárába az 1914. évben beérkezett cserepéldák kimutatása

az orvosi és természettudományi szakosztály részéről

H o n n a n	Nyomtatvány		Folyóirat	
	mű	kötet	mű	kötet
	Budapesti kir. Orvos-Egyesület — — — — —	—	1	—
Erdélyi Kárpát-Egyesület — — — — —	1	1	—	—
Magyar Bába-Egyesület — — — — —	—	—	—	1
Magyar kir. Földtani Intézet — — — — —	—	1	—	1
Magyar Nemzeti Múzeum — — — — —	—	—	—	1
Magyar Ornithologiai Központ — — — — —	—	—	—	1
Magyar Tudományos Akadémia — — — — —	—	—	—	1
Magyar Turista-Egyesület — — — — —	—	—	—	1
Magyarországi Kárpát-Egyesület — — — — —	—	1	—	—

H o n n a n	Nyomtatvány		Folyóirat	
	mű	kötet	mű	kötet
	Kir. m. Természettudományi Társulat	—	—	—
Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften	—	—	—	1
Gyógyászat szerk.	—	—	—	1
Gyógyszerészeti Hetilap szerk.	—	—	—	1
Méhészeti Közlöny szerk.	—	—	—	1
Tuberkulózis szerk.	—	—	—	1
Naturwissenschaftlicher Verein für Schwaben und Neuburg, Augsburg	—	2	—	—
Naturforschende Gesellschaft, Basel	—	1	—	—
Bergens Museum	—	1	—	1
Naturforschende Gesellschaft, Bern	—	1	—	—
Naturwissenschaftlicher Verein für Bielefeld und Umgebung	—	1	—	—
Verein für Naturwissenschaft, Braunschweig	—	2	—	—
Société Entomologique de Belgique, Bruxelles	—	1	—	—
Société Royale Zoologique et Malacologique de Belgique, Bruxelles	—	1	—	—
Kaiser-Wilhelm-Museum, Crefeld	1	1	—	—
Naturforschende Gesellschaft, Danzig	—	2	—	—
Westpreussischer Botanisch-Zoolog. Verein, Danzig	—	1	—	—
Società Entomologica Italiana, Firenze	—	—	—	1
Société de Physique et d' Histoire Naturelle, Genève	—	—	—	1
Naturforschende Gesellschaft, Görlitz	—	1	—	—
K. Gesellschaft der Wissenschaften, Göttingen	—	—	—	2
Naturwissenschaftlicher Verein für Steiermark, Graz	—	2	—	—
Verein der Ärzte für Steiermark, Graz	—	1	—	—
Société Hollandaise des Sciences à Harlem	—	—	—	1
Societas pro Fauna et Flora Fennica, Helsingfors	—	3	—	—
Naturwissenschaftlich-Medizinischer Verein, Innsbruck	—	1	—	—
Naturforscher-Gesellschaft bei d. Universität Jurjev	—	1	—	—
Naturwissenschaftlicher Verein in Karlsruhe	—	1	—	—
Matematyczno-przyrodnicza Akad. Umiejetnosci w Krakowie	—	2	—	—
Société Vaudoise des Sciences Naturelles, Lausanne	—	—	—	2
Museum Francisco-Carolinum, Linz	—	2	—	—
Naturwissenschaftlicher-Verein für das Fürstentum Lüneburg	—	1	—	—
Gesellschaft z. Beförderung d. ges. Naturwissenschaften, Marburg	1	—	—	—

H o n n a n	Nyom- tatvány		Folyó- irat	
	mű	kötet	mű	kötet
Société Impériale des Naturalistes, Moscou ---	---	---	---	1
Aerztlicher Verein, München ---	---	1	---	---
K. B. Akademie der Wissenschaften, München ---	---	---	---	---
Comissao do Servico Geologico de Portugal, Lisboa ---	---	1	---	---
Società Toscana di Scienze Nat. resid in Pisa ---	---	1	---	1
K. Böhmische Gesellschaft d. Wissenschaften, Prag	---	---	---	2
Jednota Ceskych Matematiku v Praze ---	---	---	---	1
Naturwissenschaftlicher Verein, Regensburg ---	---	1	---	---
Verein der Freunde Naturgesch. in Mecklenburg, Rostock ---	---	---	---	1
Comité Géologique, St.-Petersburg ---	---	6	---	1
Stavanger Museum ---	---	1	---	---
Upsala Läkareförening ---	---	---	---	1
Geological Institution of the University of Upsala	---	1	---	---
K. k. Naturhistorisches Hofmuseum, Wien ---	---	---	---	1
Naturforschende Gesellschaft, Zürich ---	---	---	---	1
Michigan Academy of Science, Ann Arbor	---	1	---	---
Museum of Comparative Zoölogy, Cambridge ---	---	2	---	1
New-York Academy of Sciences ---	---	---	---	1
Academy of Natural Sciences, Philadelphia ---	---	---	---	1
Missouri Botanical Garden, St.-Louis ---	---	---	1	1
Australian Museum, Sydney ---	---	---	---	1
State Geological Survey, Urbana ---	---	1	---	---
Smithsonian Institution, Washington ---	1	11	---	---
Összesen ---	3	61	1	36

a bölcsészet-, nyelv- és történettudományi szakosztály részéről

H o n n a n	Nyom- tatvány		Folyó- irat	
	mű	kötet	mű	kötet
Magyar Földrajzi Társaság ---	---	---	---	1
Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság ---	---	---	---	2
Magyar Irodalomtörténeti Társaság ---	---	---	---	1
Magyar Nemzeti Múzeum ---	---	---	---	1
Magyar Néprajzi Társaság ---	---	---	---	2
Magyar Nyelvtudományi Társaság ---	---	---	---	1

H o n n a n	Nyom- tatvány		Folyó- irat	
	mű	kötet	mű	kötet
	Magyar Numizmatikai Társaság --- --- --- --- ---			
Magyar Protestáns Irodalmi Társaság --- --- ---				1
Magyar Történelmi Társulat --- --- --- --- ---				1
Magyar Tudományos Akadémia --- --- --- --- ---				2
Országos Középiskolai Tanáregyesület --- --- ---				1
Bács-Bodrogmegyei Irodalmi Társaság --- --- ---				2
Délmagyarorsz. Tört.- és Régész. Múzeumtársulat				2
Debreczen város múzeuma --- --- --- --- ---		1		
Dugonics Társaság, Szeged --- --- --- --- ---		1		
Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület ---		1		
Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat ---				2
Kassay Kazinczy-Kör --- --- --- --- ---			1	
Pécs-Baranyamegyei Múzeum-Egyesület --- --- ---	1	1		1
Székely Nemzeti Múzeum --- --- --- --- ---		1		
Szepesmegyei Történelmi Társulat --- --- --- ---		1		2
Tolnavármegyei Közművelődési Egyesület --- ---		1		
Trencsénvármegyei Múzeum-Egyesület --- --- ---	1	1		
Veszprémvármegyei Múzeum --- --- --- --- ---		1		
Budapesti Szemle szerk. --- --- --- --- ---				4
Család és Iskola szerk. --- --- --- --- ---				1
Egyetemes Philologiai Közöny szerk. --- --- ---				1
Erdély szerk. --- --- --- --- ---				1
Katholikus Szemle szerk. --- --- --- --- ---				1
Keresztény Magvető szerk. --- --- --- --- ---				1
Magyar-Zsidó Szemle szerk. --- --- --- --- ---				1
Múzeumi- és Könyvtári Értesítő szerk. --- --- ---				1
Transilvania szerk. --- --- --- --- ---				1
Museum of the Brooklyn Institute --- --- --- ---				1
Royal Society London --- --- --- --- ---				3
Römisch-Germanisches Museum, Mainz --- --- ---				1
Zgodovinsko Društvo v Mariboru (Marburg) --- ---				1
K. B. Akademie der Wissenschaften, München ---		1		
Wästfälischer Provinzialverein für Wissenschaft und				
Kunst, Münster --- --- --- --- ---		1		
Kungl. Witterhets-, Hist.-och Antikv. Akademien				
Stockholm --- --- --- --- ---		1		
Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten			2	
Michigan Academy of Science, Lansing --- ---			1	
Carnegie Foundation for the Advancement of Tea-				
ching, New-York --- --- --- --- ---			1	
Smithsonian Institution, Washington --- --- --- ---			3	
Összesen --- ---	2	20		41

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtára 1914. évi jövedelmeiről és azok felhasználásáról.

		Bevétel		Kiadás	
		kor.	f.	kor.	f.
1	Rendes javadalom --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	3120	—	—	—
2	Rendkívüli bevétel --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	9	60	—	—
3	Engedélyezett kölcsön --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	1000	—	—	—
4	Áthozat az 1913. évről --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	130	67	—	—
5	Gyűjtemények gyarapításáért --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	—	—	370	32
6	Könyvkötő munkákért --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	—	—	81	60
7	Szállításért és úti számlákért --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	—	—	656	81
8	1910. évi kölcsön törlesztéseért és kamataiért --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	—	—	1700	—
9	Engedélyezett kölcsön visszafizetése --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	—	—	1000	—
10	Rendkívüli munkákért --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	—	—	790	—
11	Vegyes kiadások --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	—	—	114	23
		4260	27	4712	96
Tulkiadás --- ---		422	69	—	—
		4712	96	4712	96

A kolozsvári Ferencz József Tudomány-Egyetem és az Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtárának használata az 1914. évben

Hónap	Házi használatra kivett művek		Az olvasó termek- ben használt művek	
	mű	darab	mű	darab
Januárus --- --- --- ---	242	658	4937	5643
Februárus --- --- --- ---	321	879	4425	5682
Márczius --- --- --- ---	142	545	5826	6737
Április --- --- --- ---	190	520	3135	3765
Május --- --- --- ---	131	428	4366	4915
Június --- --- --- ---	133	358	3534	3976
Július --- --- --- ---	A könyvtár zárva volt			
Augusztus --- --- --- ---				
Szeptember --- --- --- ---	68	197	1683	1984
Október --- --- --- ---	349	672	2394	2877
November --- --- --- ---	240	591	2458	2764
Deczember --- --- --- ---	209	486	1863	2375
Összesen ---	2025	5334	34621	40718